

مقالات

- بلژیک و پایان ده سال رؤیای صلاحیت جهانی در جرائم بین المللی
- کنترل قضائی قانون عادی در تطبیق با قانون اساسی (حقوق تطبیقی و ایران)
- شورای امنیت و ارجاع وضعیت «دارفور» (سودان) به دیوان کیفری بین المللی
- نگرشی حقوقی به موافقتنامه پاریس درباره برنامه هسته‌ای ایران
- اجرای ملی موازین حقوق بین الملل و نقش دادگاه ایرانی

موضوع ویژه: مبارزه حقوق کیفری با جرائم اقتصادی

- نگرشی تطبیقی بر نحوه انعکاس جرم رشوه در سیستم‌های حقوقی فرانسه، ایتالیا، سوئیس و چین

- ضرورت تسری مجازات مرتشی به بخشهای غیردولتی در حقوق کیفری ایران
- بررسی تطبیقی جنبه‌های حقوقی معاملات در بازار بورس اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات محرمانه

- کلاهبرداری رایانه‌ای

گزارش و نقد

- مروری بر پیش نویس اصلاح قانون تجارت پیشنهادی وزارت بازرگانی
- جهانی امن‌تر: مسؤولیت مشترک ما (گزارش هیأت عالی رتبه دبیرکل در خصوص تهدیدات، چالش‌ها و تغییرها (دسامبر ۲۰۰۴))

http://jlr.sdil.ac.ir/article_44681.html

نگرشی تطبیقی بر نحوه انعکاس جرم رشوه در سیستم‌های حقوقی فرانسه، ایتالیا، سوئیس و چین*

ترجمه و تحقیق از:
دکتر سید حسین حسینی**

چکیده: جرم رشوه امروزه یکی از معضلات نظام‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی است. معضلی که ایجاب می‌کند که تمام سیستم‌های حقوقی کشورها با اتخاذ سیاست جنائی هماهنگ علیه این پدیده شوم بسیج شوند. در این راستا کشورهای اروپایی مورد مطالعه (فرانسه، ایتالیا، سوئیس) از یک سو و کشور چین از سوی دیگر عمل رشوه را در قوانین کیفری خود جرم تلقی و برای آن مجازات‌هایی مقرر نموده‌اند. مطالعه تطبیقی نشان می‌دهد که نسبت به عناصر متشکله جرم رشوه میان سیستم‌های حقوقی کشورهای مورد مطالعه هماهنگی قابل توجهی وجود دارد. در خصوص پاسخ‌های پیش‌بینی شده علیه این جرم، اگرچه راجع به مجازات اصلی کیفری (حبس و جزای نقدی) مسیر هماهنگی را طی نموده‌اند اما نسبت به پاسخ‌های بازدارنده تفاوت‌هایی ملاحظه می‌شود. **واژگان کلیدی:** جرم‌انگاری، رشوه، راشی، مرتشی، مجازات کیفری، مجازات بازدارنده، سیاست جنائی

مقدمه

امروزه آشنایی با دیگر سیستم‌های حقوقی امری اجتناب‌ناپذیر می‌باشد زیرا داشتن روابط در زمینه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و... رو به توسعه است.

* مقاله حاضر ترجمه و تحقیقی است ملهم از گزارش دو گروه اروپایی و چینی مندرج در:
Criminalité économique et atteintes à la dignité de la personne, Vol. V, Paris, La maison des sciences de l'homme, 1997, pp. 12-18.

** استادیار گروه حقوق دانشگاه فردوسی مشهد

بدیهی است ضرورت این آشنایی نسبت به کشورهایی که عضو یک جامعه منطقه‌ای (مانند کشورهای عضو اتحادیه اروپا) می‌باشند بیشتر احساس می‌شود زیرا سیاست حقوقی این کشورها باید تضمین کننده امنیت نظام ملّی و منطقه‌ای باشد. به عبارت دیگر وجود امنیت اروپایی در گرو تفاهم کشورهای این منطقه برای تدوین یک سیاست جنائی مؤثر است، سیاستی که صرفاً از طریق هماهنگی کشورهای عضو اتحادیه اروپا تأمین شده و این هماهنگی نیازمند آشنایی بیش از پیش کشورهای عضو از یکدیگر است.

همین ضرورت نسبت به کشورهای که هنوز به یکی از دسته‌های فعال منطقه‌ای نپیوسته‌اند نیز احساس می‌شود چون هر کشور قبل از آن که وابسته به یک جامعه منطقه‌ای باشد به یک جامعه بین‌الملل تعلق دارد. در واقع همان منطبق ایجاد تفاهم حقوقی منطقه‌ای نسبت به جامعه بین‌الملل نیز احساس می‌شود با این توضیح که ضرورت وجود امنیت جامعه بین‌الملل به خوبی احساس شده و اساساً دارای قلمرویی وسیع‌تر از جوامع منطقه‌ای می‌باشد. به عبارت دیگر، جرائم بین‌المللی قلمرو وسیع‌تری را هدف قرار داده و در تمام جوامع ایجاد ناامنی می‌کنند. به همین جهت است که امروزه تعقیب مرتکبان این دسته از جرائم و موضوع مرجع صالح کیفری بین‌المللی برای رسیدگی به آنها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.^۱ به استناد اسناد منطقه‌ای و بین‌المللی یکی از جرائم مخلّ امنیت منطقه‌ای و بین‌المللی، جرم رشوه می‌باشد و این خصیصه دوگانه (بین‌المللی و منطقه‌ای) بسیج همگانی را برای تأمین نظم مقتضی می‌طلبد.

علاوه بر بعد فراملی، که خود یک بررسی خاص را می‌طلبد، جهت دیگر نیز ضرورت مطالعه تطبیقی را توجیه می‌کند و آن عبارت است از آشنایی با اندیشه‌های موجود در دیگر سیستم‌های حقوقی و استفاده از تجارب آنها. این واقعیت نسبت به موضوع انتخابی (جرم رشوه) از یک طرف و کشورهای مورد مطالعه (فرانسه، ایتالیا، سوئیس و چین) از طرف دیگر بیشتر مشهود است: جرم مزبور امروزه یکی از معضلات تمام نظام‌ها می‌باشد و تمام کشورها در جست و جوی یافتن بهترین سیاست جنائی برای مبارزه با این پدیده شوم هستند. کشورهای فوق به دلیل

¹ Antonio Cassese et Mireille Delmas-Marty, *Crimes internationaux et juridictions internationales*, Presses Universitaires de France, 2002, pp. 13-49.

بر خورداری از یک سیاست جنائی ویژه و موقعیت خاص آنها در جامعه بین‌المللی در زمینه فساد مالی، موضوع مطالعه تحقیقی در این مقاله قرار گرفته‌اند. در همین راستا سیاست جنائی کشورهای موضوع مطالعه بررسی می‌شود تا از این طریق جهات افتراق و اشتراک موجود میان سیستم‌های حقوقی مزبور مشخص شود. در این خصوص لازم به یادآوری است که راجع به تعریف جرم رشوه میان کشورهای موضوع مطالعه یک توافق اصولی مشاهده می‌شود. توضیح اینکه اگرچه قانونگذار هیچ یک از کشورهای مورد مطالعه جرم رشوه را در قوانین کیفری خود تعریف ننموده است ولی نزد دکترین اروپایی^۲ و چینی یک توافق اصولی وجود دارد. در واقع آنان در خصوص جرم رشوه متفقند که این جرم عبارت است از یک تبادل غیرقانونی بین یک فرد و یک کارمند. به همین جهت دکترین چینی جرم رشوه را به یک نوع «معامله بین قدرت و پول» تعبیر نموده است. ولی باید توجه داشت که ورای چنین توافق اصولی وجوه قابل مقایسه دیگری هم وجود دارد که می‌توان آنها را به دو دسته جداگانه تقسیم نمود: ۱. عناصر متشکله جرم رشوه ۲. پاسخ‌های سیاست جنائی جرم رشوه که هر یک به طور جداگانه قابل بررسی است.

۱- عناصر تشکیل دهنده جرم رشوه

مطابق روش سنتی می‌توان عناصر تشکیل دهنده جرم رشوه را به طور جداگانه مورد مطالعه قرار داد. ابتدا با توجه به متون قانونی انواع جرم رشوه را مطالعه نموده و سپس دیگر عناصر متشکله جرم مزبور مورد بررسی واقع می‌شود.

۱-۱- عنصر قانونی و انواع جرم رشوه

جایگاه جرم رشوه در مجموعه قوانین کیفری کشورهای موضوع مطالعه یکسان نیست. کشورهای فرانسه و ایتالیا در این خصوص موضع مشترکی را اتخاذ نموده‌اند به طوری که جرم رشوه را در مبحث «صدمات علیه ادارات و سازمان‌های دولتی» قرار داده‌اند؛ قانونگذار سوئیس جرم مزبور را در زمره جرائم علیه «قدرت عمومی»

^۲ منظور از دکترین اروپایی در این تحقیق دکترین حقوقی در کشورهای اروپایی موضوع مطالعه (ایتالیا، فرانسه و سوئیس) می‌باشد.

پیش‌بینی نموده است و جرم رشوه در کشور چین در فصلی تحت عنوان «جرائمی که مانع از ایفاء وظیفه مأموران دولتی می‌شود» مورد بررسی قرار گرفته است. از نحوه جرم‌انگاری در متون قانونی می‌توان منافع مورد حمایت^۳ در جرم رشوه را معلوم ساخت. قانونگذار چین حفظ جایگاه و مصونیت مؤسسات و دستگاه‌های حزب کمونیست این کشور را مد نظر قرار داده است و کشورهای اروپایی اصل تساوی شهروندان در برابر قانون و حمایت‌های قانونی و عملکرد صحیح و بی‌طرفانه دستگاه‌های دولتی^۴ را به عنوان سیاست‌های حمایتی از طریق جرم‌انگاری رشوه مد نظر قرار داده‌اند.

قابل یادآوری است که جرم‌انگاری موضوع سیستم‌های حقوقی اروپایی متنوع تراز جرم‌انگاری است که در کشور چین مورد توجه واقع شده است. چنین امری سبب شده که میان کشورهای اروپایی از یک طرف و کشور چین از طرف دیگر موضع مشترک وجود نداشته باشد. در حالی که قانونگذار اروپایی با تعبیر نسبتاً وسیع از جرم، مواد قانونی متعددی را به جرم مزبور اختصاص داده، قانونگذار چین جنبه‌های مختلف این جرم‌انگاری را فقط در یک ماده قانونی پیش‌بینی نموده است (ماده ۱۸۵ قانون جزا). در نتیجه در کشور چین بر خلاف کشورهای اروپایی، مرتکبان مختلف جرم رشوه (راشی و مرتشی) به استناد یک ماده قانونی قابل تعقیب و مجازات خواهند بود، در حالی که در سیستم‌های حقوقی اروپایی هر نوع جرم رشوه بر اساس ماده قانونی جداگانه مورد حکم قرار گرفته است.

در کشور فرانسه حکم کلی رشوه در مواد ۴۳۳-۱ و ۴۳۲-۱۱ قانون جزا برای مجازات راشی و مرتشی آمده است. این جرم‌انگاری در ایتالیا طی مواد ۳۲۰، ۳۱۹، ۳۱۸ قانون جزا و در کشور سوئیس در مواد ۳۵۸، ۳۵۷ و مواد ۳۱۶، ۳۱۵ قانون جزا پیش‌بینی شده است.

مرتکب جرم ارتشاء در قانون ۱۹۷۹ چین عبارت بود از «کسی که برای دولت کار می‌کند» این عبارت شامل کارمند هر دستگاه دولتی می‌شود، از جمله شرکت‌های دولتی، نیروهای شاغل در دستگاه قضائی، نیروهای مسلح و هم چنین

³ L'intérêt protégé

⁴ Cf. P. Borghi et P. Meyer, *La corruption l'envers des droits de l'homme*, Suisse, Editions Universitaires Fribourg, 1995, pp. 37-41.

تمام اشخاصی که بر اساس قوانین و مقررات مأمور به خدمات دولتی بودند. با این وجود در سال ۱۹۸۸ قلمرو جرم‌انگاری جرم رشوه در این کشور توسعه یافته و به اشخاصی که در دستگاه‌های اقتصادی کار می‌کنند نیز تسری یافته است.

قابل ذکر است در این خصوص سیستم حقوقی فرانسه احکام قانونی متعددی را به جرم رشوه اختصاص داده است. از جمله در کتاب چهارم قانون جزای این کشور در بخش «جنایات و جنحه‌های علیه ملت، حکومت و کارمندان دولت» فصول زیر مرتبط با جرم رشوه می‌باشد: فصل دوم در خصوص «صدمات علیه ادارات دولتی ارتكابی بوسیله اشخاص عهده‌دار شغل دولتی». فصل سوم در باب «صدمات علیه ادارات دولتی ارتكابی توسط بخش خصوصی» و فصل چهارم راجع به «صدمات علیه (بی طرفی دستگاه قضائی) نسبت به دعاوی اقامه شده» و همچنین ضمن عنوان سوم در خصوص صدمات علیه قدرت عمومی احکام متعددی پیش‌بینی شده است. به مقررات فوق می‌توان قانون ۲۹ ژانویه ۱۹۹۳ را اضافه نمود.

در سیستم حقوقی ایتالیا نیز موضوع جرم رشوه در عنوان دوم از باب جرائم علیه ادارات دولتی پیش‌بینی شده است. قابل یادآوری است از زمان تصویب کتاب دوم قانون جزای ایتالیا مصوب ۱۹۳۰ اصلاحی به وسیله قانون ۲۶ آوریل ۱۹۹۰ و ۷ آوریل ۱۹۹۲ اقدامات متعددی توسط دولت به منظور اصلاح قوانین کیفری مربوط به مفاسد مالی انجام شده که منجر به نتیجه نشده است. از جمله اقدامات دیگر کیفری قانون ۱۴ ژانویه ۱۹۹۴ راجع به جرم رشوه می‌باشد که فقط یک روز رسمیت پیدا کرد.

قانونگذار سوئیس نیز جرم رشوه دادن کارمندان دولت را در عنوان پانزدهم در باب جرائم علیه قدرت دولتی پیش‌بینی و به دنبال آن جرم رشوه گرفتن را در باب جرائم علیه وظایف شغلی و حرفه‌ای مورد حکم قرار داده است (تیترا ۱۸ قانون جزای سوئیس).

نتیجتاً در مورد خصوصیت مرتکب (مرتشی) یک وجه اشتراک میان سیستم‌های حقوقی کشورهای مورد مطالعه ملاحظه می‌شود. تنها وجه تردید نسبت به اشخاصی است که به طور اتفاقی مأمور به انجام خدمات عمومی می‌شوند. در حالی که کشورهای فرانسه و ایتالیا در تسری حکم جرم ارتشاء به این دسته از افراد تردید ندارند، قانونگذار چینی افراد مزبور را صراحتاً در متون جزائی مورد حکم

قرار نداده است.

وجه افتراق صریحتر نسبت به تقسیمات جرم رشوه نمایان است: در حالی که کشور فرانسه و بخصوص ایتالیا جرم رشوه را به طبقات مختلف تقسیم کرده‌اند، قانونگذار چینی این نوع دسته‌بندی را به تفکیک مورد توجه قرار نداده است. در خصوص ایتالیا یکی از تقسیمات جرم رشوه عبارت است از رشوه مقدم^۵ و رشوه مؤخر^۶. رشوه مقدم ناظر است به زمانی که کارمند قبل از خیانت نسبت به وظیفه قانونی خود مبلغ رشوه را دریافت دارد در حالی که رشوه مؤخر به موردی اطلاق می‌شود که دریافت رشوه بعد از تخلف از وظیفه قانونی صورت گیرد. در کشور چین با وجود یک ماده قانونی (ماده ۱۸۵) در مورد جرم‌انگاری رشوه، به نظر می‌رسد که اقسام رشوه با استناد به ماده فوق‌الذکر قابل مجازات باشد. زیرا همان طور که یادآوری شد قانونگذار مزبور اگرچه همانند کشورهای اروپایی تقسیم‌بندی خاصی از جرم رشاء و ارتشاء پیش‌بینی ننموده ولی دلالت حکم جزایی یک نوع جرم‌انگاری عام بوده و هر نوع اخذ رشوه اعم از قبل یا بعد از تخلف از وظایف قانونی قابل انطباق با ماده قانونی فوق‌الذکر می‌باشد. قابل یادآوری است که برخی کشورهای آسیایی از زاویه دیگر عنصر زمان ارتکاب عمل مجرمانه را مورد توجه قرار داده‌اند. کشور ژاپن جرم‌انگاری رشوه را قابل تسری به زمان قبل از تصدی کارمند به شغلی که به مناسبت آن رشوه دریافت نموده است نیز می‌داند. در کشورهای اروپایی چنین عملی می‌تواند جرم تلقی شود ولی نه تحت عنوان جرم اخذ رشوه بلکه به عنوان یک جرم خاص. یکی دیگر از تقسیمات جرم رشوه عبارت است از: جرم رشوه ویژه^۷ و غیر ویژه^۸. منظور از نوع اول عبارت است از موردی که اخذ رشوه توسط کارمند در راستای امری بوده که مأمور دولت صلاحیت انجام آن امر را داشته است و مراد از نوع دوم یعنی اخذ رشوه نسبت به امری است که انجام آن جزء وظایف قانونی کارمند دولت نمی‌باشد. چنین تقسیم‌بندی اساساً مورد توجه قانونگذار ایتالیایی قرار

⁵ Corruption a priori

⁶ Corruption a posteriori

⁷ Corruption propre

⁸ Corruption impropre

گرفته است. ولی بعد از اصلاحیه ۱۹۹۰ فقط رشوه غیرویژه است که در قانون کیفری قابل مجازات اعلام شده است (ماده ۳۱۸ قانون جزای ایتالیا).

در خصوص کشور چین هر دو نوع جرم رشوه به استناد ماده ۱۸۵ قانون جزا قابل مجازات است. ولی میزان مجازات بستگی دارد به این که عمل ارتكابی موافق یا مخالف وظایف قانونی مرتشی باشد یا خیر.

مع الوصف قابل یادآوری است که سیاست جنائی مبارزه علیه رشوه در کشورهای اروپایی و چین محدود به مقررات موجود در مجموعه قوانین جزائی بوده و امروزه شاهد وجود متون جزائی متعددی می‌باشیم که به طور متفرقه وجود دارند و به عنوان عنصر قانونی جرم قابل استناد می‌باشند چنین تورم متون جزائی ناشی از ظهور و افزایش رشوه در بخش‌های مختلف جوامع فوق می‌باشد.

در اروپا از اوایل سال‌های ۱۹۹۰ مسأله «ابهام قضائی»^۹ در مبارزه با رشوه وجود داشته است. در ایتالیا به خصوص از طریق بازرسی‌های به عمل آمده توسط تیم بازرسی موسوم به «دست‌های پاک» نسبت به مسئولان عالی‌رتبه این واقعیت بهتر نمایان شده است.

همین جریان باعث شده است که اقدامات قانونی چون افزایش متون قانونی، پیشنهاد لوایح قانونی با هدف مبارزه با فساد مالی در سطح ملی و بین‌المللی توسعه یابد. در همین راستا می‌توان پیشنهاد دولت ایتالیا را مبنی بر تشکیل یک مرکز ویژه برای مبارزه با مفاسد مالی نام برد. تجربه ایجاد چنین مرکزی در واقع مسبوق به قانون ۲۹ ژانویه ۱۹۹۳ فرانسه می‌باشد. یکی از محورهای اصلی قانون مزبور ایجاد مرکز مبارزه با مفاسد مالی می‌باشد که در حال حاضر در شهر پاریس ایفاء وظیفه می‌نماید و این مرکز عهده‌دار تدوین سیاست هماهنگ مبارزه و جلوگیری از جرم رشوه می‌باشد.

در چین و در تعدادی از کشورهای آسیایی موضوع مبارزه با جرم رشوه ابتدا یک امر جدی تلقی نمی‌شد و جایگاهی در بطن سیاست جنائی این کشورها نداشت. در واقع از سال‌های ۱۹۸۰ به بعد است که مبارزه علیه رشوه به طور جدی مطرح شده و قانونگذار کیفری اقدام به توسعه قلمرو جرم‌انگاری این جرم نموده

⁹ Vague judiciaire

است: عناصری چون خصوصیت مرتکب جرم رشوه و خصوصیت مبلغ رشوه و اثر آن در تعیین مجازات را می‌توان قسمتی از تجدیدنظر قانونگذار برای مبارزه با این جرم دانست. این نگرش مجدد قانونگذار کیفری چین را نباید با ورود این کشور به بازار جهانی تجارت بی‌ربط دانست. این تحول سبب شد که اصلاحات قانونی متعددی در این کشور به وقوع بپیوندد: مواردی چون پذیرفتن متون قانونی جدید، تصویب قواعد تکمیلی مربوط به مجازات مرتکبان ارتشاء و اختلاس مصوب ۱۹۸۸، تصویب‌نامه‌های مربوط به مجازات تخلف از مقررات مربوط به امور شرکت‌ها مصوب ۱۹۹۵ و لوایح پیشنهادی دکترین را می‌توان ذکر نمود.

نهایتاً، به طور کلی می‌توان اشاره نمود که جرم‌انگاری‌های اصلاحی رشوه در کشورهای اروپایی و چین دو هدف اصلی را به دنبال داشته است: هدف اول، ایجاد یک سیاست جنائی هماهنگ میان متون قانونی زیرا همان طور که ملاحظه شد همه این متون در مجموعه‌های قوانین کیفری تمرکز نیافته و در نتیجه یک ناهماهنگی کاملاً محسوس میان آنها مشاهده می‌شود.

هدف دوم: توجه به انواع ارتکاب رشوه‌های جدید که تا قبل از آن مورد توجه نبود. به طور کلی اصلاحات جدید قوانین بر اساس نیازهای روز و جایگاه و نقش هر کشور در جوامع منطقه‌ای و بین‌المللی می‌باشد. باید اشاره نمود که این اصلاحات در خصوص کشورهای اروپایی بسیار معمول بوده به طوری که امروزه سیاست جنائی این دسته از کشورها نسبت به مبارزه با مفاسد مالی بیش از آن که متأثر از اراده قانونگذار ملی باشد ناشی از سیاست قانونگذار منطقه‌ای است.

۱-۲- عناصر مادی و روانی

مطالعه متون جزائی کشورهای مورد مطالعه نشان می‌دهد که در خصوص فعل مجرمانه رشوه‌دهی و رشوه‌گیری (رشاء و ارتشاء) یک وجه اشتراک وجود دارد: در نظام حقوقی کشورهای اروپایی، همانند کشور چین، فعل مجرمانه عبارت است از دادن امتیاز (توسط رشوه دهنده) به کارمند دولت (رشوه گیرنده) به منظور این که وی برخلاف وظیفه قانونی خود عمل نماید. بنابراین فعل مجرمانه برای راشی عبارت است از دادن و برای مرتشی گرفتن مال موضوع رشوه می‌باشد. عدم توافق کامل میان کشورهای فوق به زمان ارتکاب جرم رشوه مرتبط

می‌شود. کشورهای اروپایی مورد مطالعه متفقند که جرم رشوه قبل از زمان تحویل مبلغ رشوه محقق می‌شود. با این وجود وجه افتراقی در این خصوص نیز میان کشورهای مزبور نسبت به وجود یا عدم وجود قرارداد میان راشی و مرتشی وجود دارد. در حالی که کشور ایتالیا قائل به وجود چنین قراردادی می‌باشد^{۱۰} کشورهای فرانسه و سوئیس وجود آن را ضروری نمی‌دانند. به استناد ماده ۱۱-۴۳۲ قانون جزای فرانسه به مجرد این که کارمند دولت از یک فرد تقاضای وجهی نماید جرم رشوه‌گیری محقق است و لو این که تقاضای مزبور با پاسخ منفی مواجه شود^{۱۱}. در این خصوص دو فرض دیگر قابل تصور است: اول این که فرد به تقاضای کارمند پاسخ مثبت بدهد که در این صورت دو جرم رشوه‌گیری و رشوه‌دهی (راشی و مرتشی) محقق می‌شود.

دوم: ابتدا فرد به کارمند پیشنهاد رشوه می‌کند که به مجرد پیشنهاد رشوه جرم رشوه‌دهی محقق است (راشی) اعم از این که پیشنهاد قبول گردد یا خیر. بدیهی است در صورت قبول پیشنهاد در این صورت جرم رشوه‌گیری (مرتشی) هم محقق شده است.^{۱۲}

قابل یادآوری است که کشورهای اروپایی (فرانسه، ایتالیا، سوئیس) میان انواع جرم رشوه (رشوه‌دهی و رشوه‌گیری) تفکیک قائل شده‌اند. مشکل اساسی که در این خصوص وجود دارد نسبت رابطه بین این دو نوع رشوه می‌باشد. به عبارت دیگر آیا این دو جرم مستقل از یکدیگرند یا راشی و مرتشی در ارتکاب یک جرم شریک محسوب می‌شوند؟ پاسخ این سؤال تا حدود زیادی بستگی به ساختار حقوقی جرم‌انگاری در هر یک از کشورهای اروپایی دارد. با این وجود یک موضع قابل مقایسه از ناحیه دکترین ارائه شده است.

مطابق دکترین و رویه قضائی ایتالیا، جرم رشوه جرمی است که ارتکاب آن لزوماً به نحو شراکت مفهوم پیدا می‌کند و بنابراین راشی و مرتشی شریک در ارتکاب یک جرم هستند^{۱۳}، هر چند که نویسندگانی وجود دارند که قائل به استقلال هر یک از

^{۱۰} ماده ۳۲۲ قانون جزای ایتالیا

^{۱۱} E. Alt et I. Luc, *La lutte contre la corruption*, Paris, PUF, 1997, p. 52.

^{۱۲} ماده ۱-۴۳۳ قانون جزای فرانسه.

^{۱۳} M. Delmas-Marty, *Criminalité économique et atteintes à la dignité de la*

انواع جرم رشوه می‌باشند.

در خصوص رویه کشور فرانسه گرچه یک موافقت اصولی مبنی بر نظریه استقلال انواع جرم رشوه وجود دارد ولی این امر معلول یک دوره طولانی قانونگذاری و مباحثات جدی در این زمینه بوده است.

در مقابل قانونگذار چین سیاست جنائی ویژه‌ای در این خصوص اتخاذ نموده است. در واقع زمان ارتکاب هر نوع رشوه (راشی و مرتشی) بستگی به انجام رکن مادی آن جرم دارد بنابراین نسبت به راشی مادام که پیشنهاد وی مورد پذیرش مرتشی قرار نگرفته و مبلغ رشوه را نپذیرفته جرم رشوه‌دهی به نحو تام محقق نشده است. همین قاعده نسبت به جرم رشوه‌گیری صادق است به این معنی که برای این که مرتشی به مجازات جرم تام رشوه‌گیری محکوم شود باید پیشنهاد مطروحه از طرف راشی را قبول نموده و پول یا مال پیشنهادی را بپذیرد. همچنین در فرضی که مرتشی پیشنهاد اخذ مالی را نماید مادام که آن را به دست نیاورده نمی‌توان از جرم رشوه‌گیری سخن به عمل آورد. تنها مبحث شروع به جرم رشوه می‌تواند در مراحل قبل از جرم تام مطرح شود. نتیجتاً در فرضی که راشی مبلغی وجه نقد به کارمند دولت پیشنهاد می‌کند تا او بر خلاف وظیفه خود عمل نماید در صورت رد مبلغ پیشنهادی راشی به مجازات شروع به جرم رشوه‌دهی (راشی) محکوم خواهد شد و همین طور در صورتی که کارمند دولت تقاضای مالی را از فرد مراجعه کننده به او بنماید در صورت رد تقاضا، متقاضی به اتهام شروع به جرم رشوه‌گیری (مرتشی) قابل مجازات خواهد بود.

در خصوص موضوع رشوه سیاست جنائی کشورهای فرانسه و چین قابل مقایسه به نظر می‌رسد. زیرا در هر دو کشور پول و اشیاء قابل تقویم به پول مانند ماشین، طلا، ساعت طلائی و... رشوه محسوب شده به طوری که دهنده آن را راشی و گیرنده را با رعایت مقررات قانونی مرتشی گویند. با این وجود در مورد کشور فرانسه قابل ذکر است که مقررات قانونی نسبت به رشوه در دو مرحله زمانی قابل تفکیکند: اول قانون جزای سابق این کشور، دوم قانون جزای جدید. موضوعاتی که در قانون سابق ذکر شده بود به لحاظ عبارات قانونی مضیق تر از آنچه که در قانون

جدید آمده می‌باشد. به همین لحاظ رویه قضائی از عبارات قانون سابق تفسیری وسیع نموده به طوری که هر گونه رشوه مالی یا با خصوصیت مالی را قابل تعقیب کیفری جرم رشوه قرار می‌داد. ولی قانونگذار جدید از سال ۱۹۹۴ به بعد با اضافه نمودن این که «هر نوع امتیاز»^{۱۴} هم می‌تواند موضوع رشوه واقع شود مشکلات تفسیر قضائی سابق رفع شد.^{۱۵} در همین راستا و با توجه به عبارت اصلاحی اخیر دسته‌ای از دکترین معتقدند که امتیازات غیر مالی نیز می‌توانند موضوع رشوه واقع شوند. پس در فرض مثال اگر راشی پیشنهاد برقراری روابط جنسی را به مرتشی بدهد و او هم آن را قبول نماید. چنین حالتی می‌تواند در قلمرو جرم رشوه قرار گیرد.^{۱۶}

تنها مشکل قدیمی که باقی می‌ماند زمان تحویل موضوع رشوه است. اگر فرض کنیم که فردی مبلغی پول به کارمند دولت داده تا او برخلاف وظایف قانونی خود عمل نماید، تردیدی در این نیست که دهنده پول راشی و گیرنده مرتشی خواهند بود زیرا زمان دریافت وجه رشوه قبل از تخلف از وظایف قانونی است. اما چنانچه مبلغ رشوه بعد از نقض قانون اخذ شود خصوصاً زمانی که این وجه مسبوق به مذاکرات قبلی و در نتیجه هیچ گونه قراردادی نبوده باشد، رویه قضائی فرانسه چنین عملی را از شمول عمل رشوه خارج می‌دانست ولی با اصلاحات اخیر مقررات مربوط به رشوه زمان اخذ رشوه می‌تواند بعد از انجام رکن مادی جرم رشوه هم تسری یابد.^{۱۷} زیرا با اصلاح مقررات مربوط به رشوه در تاریخ ۳۰ ژوئن ۲۰۰۰ قانونگذار فرانسوی در ماده ۱۱-۴۳۲ قانون جزای خود به هنگام جرم‌انگاری جرم رشوه‌گیری (مرتشی) تصریح نمود که «هر زمان»^{۱۷} کارمند دولت امتیازی دریافت کند عمل جرم رشوه محسوب خواهد شد.

¹⁴ Avantages quelconques

¹⁵ M. Delmas-Marty et G. Giudicelli-Delage, *Droit pénal des affaires*, 4e d. Paris, PUF, 2000, p. 289.

¹⁶ E. Alt et I. Luc, *op. cit.*, pp. 52-53.

^a M.E. Cartier et C. Mauro, "La loi relative à la lutte contre la corruption des fonctionnaires étrangers" (Loi n° 2000-595 du 30 juin 2000 modifiant le code pénal et le code de procédure pénale relative à la lutte contre la corruption), *Rev. sc. crim.*, 2000, p. 742.

¹⁷ A tout moment.

این موضوع توسط قانونگذار کشور ایتالیا نیز مورد توجه واقع شده است: همان طور که اشاره شد با تقسیم رشوه به مقدم و مؤخر در فرضی که مبلغ رشوه بعد از انجام عمل مجرمانه پرداخت شود عمل ارتكابی قابل مجازات است ولی مرتکب رشوه (پرداخت رشوه بعد از وقوع جرم)، محکوم به مجازات خفیف تری خواهد شد.

در مورد خصوصیت مرتکب جرم باید بین جرم رشوه‌گیری (ارتشاء) و رشوه‌دهی (رشاء) قائل به تفصیل شد: در جرم رشوه‌گیری مرتکب دارای خصوصیت بوده و باید از افراد مذکور در قانون باشد. بنابراین چنانچه شخصی به طور مثال کارمند دولت نباشد و به عنوان صرفاً شخص عادی مبلغی از فرد دیگری دریافت دارد تا مشکل او را در یک اداره دولتی حل نماید، عمل ارتكابی مشمول جرم رشوه نبوده و می‌تواند، حسب مورد، تحت عنوان مجرمانه دیگری قابل تعقیب باشد. از طرف دیگر، مرتکب جرم رشوه‌دهی (راشی) فاقد خصوصیتی بوده و چنانچه هر فردی (کارمند یا غیر کارمند) مالی را به شخصی که در دستگاه دولتی مشغول ایفاء وظیفه است بپردازد تا او نسبت به وظیفه قانونی خود خیانت نموده و عملی را به نفع پرداخت کننده انجام دهد، جرم رشوه‌دهی محقق خواهد شد.

به همین مناسبت می‌توان مسؤولیت کیفری اشخاص حقوقی را مطرح نمود: چنانچه شخص حقوقی برای نیل به اهداف خود مبلغی را به طور غیر قانونی به کارمند دولت بپردازد آیا شخص حقوقی راشی محسوب می‌شود یا خیر؟

در خصوص کشور فرانسه مدت مدیدی نمی‌گذرد که سیاست جنائیاش با پذیرش مسؤولیت کیفری اشخاص حقوقی متحول شده است. در واقع از سال ۱۹۹۴ به بعد است که موضوع پذیرش مسؤولیت کیفری اشخاص حقوقی در قانون جزائی این کشور پیش‌بینی شده است و براین اساس هر شخص حقوقی به استثناء دولت با رعایت شرایط قانونی می‌تواند به عنوان راشی تحت پیگرد قانونی قرار گیرد.

در کشور چین نیز اشخاص حقوقی مثل اتحادیه‌های کارگری، شرکت‌های دولتی، مؤسسات عمومی می‌توانند تحت عنوان راشی و مرتشی مسؤولیت کیفری داشته و با رعایت مقررات قانونی قابل مجازات باشند.

نسبت به عنصر روانی جرم رشوه، همه کشورهای مورد مطالعه جرم مزبور را جزء جرائم عمدی طبقه‌بندی نموده و تحقق آنرا نیازمند وجود سوء نیت نزد مرتکب

می‌دانند.

۲- سیستم‌های پاسخ‌ها

پاسخ‌ها نسبت به جرم رشوه می‌تواند به دو دسته قابل تقسیم باشند: مجازات‌های کیفری از یک طرف و دیگر اقدامات و تدابیر سیاست جنائی از طرف دیگر.

۲-۱- مجازات‌های کیفری

یکی از پاسخ‌هایی که در کشورهای اروپایی و چین برای جرم رشوه پیش‌بینی شده مجازات‌های کیفری است. منظور از مجازات‌های کیفری همان ضمانت اجرای جزائی هستند که در مجموعه‌های قوانین کیفری برای هر جرم تعیین شده و مرتکب آن در صورت ارتکاب به مجازات مقرر محکوم می‌شود. از جمله این ضمانت اجراها مجازات حبس است در کشورهای اروپایی و چین مجازات حبس یکی از مجازات‌های اصلی جرم رشوه است اما مدت حبس و نحوه تعیین آن در کشورهای مزبور به یک نحو پیش‌بینی نشده است.

در قانون کیفری اصلاحی ۱۹۸۸ چین مجازات حبس برای رشوه به صورت مدرج پیش‌بینی شده که شدت و تنوع عمل ارتكابی مدت حبس راشی و مرتشی را تعیین می‌کند. حداکثر مجازات جرم رشوه، در فرض شدت عمل ارتكابی، حبس ابد بوده و برای مرتشی حداقل دو سال حبس می‌باشد. در این خصوص دو نکته قابل یادآوری است: اول اینکه در حقوق چین مجازات راشی کمتر از مجازات مرتشی می‌باشد، در حالی که چنین سیستمی در اروپا فقط با کشور سوئیس قابل مقایسه است. قوانین جزائی کشورهای فرانسه^{۱۸} و ایتالیا^{۱۹} برای جرم رشوه و رشوه‌گیری یک میزان مجازات پیش‌بینی کرده و معیارهای پیش‌بینی شده در کشور سوئیس و چین برای تعیین مجازات مشاهده نمی‌شود.

^{۱۸} بر اساس مواد ۱۱-۴۳۲ و ۱-۴۳۳ قانون جزای فرانسه مجازات راشی و مرتشی عبارت است از حبس تا ۱۰ سال و جزای نقدی تا ۱۵۰،۰۰۰ یورو.

^{۱۹} در خصوص کشور ایتالیا لازم به توضیح است که مجازات حبس حسب نوع رشوه متفاوت می‌باشد. به طور مثال مجازات رشوه غیر ویژه مقدم حبس جنائی ۶ ماه تا ۳ سال بوده و برای رشوه ویژه حبس جنائی از ۲ تا ۵ سال مقرر شده است.

دوم، حداکثر مدت مجازات حبس در کشور چین (حبس ابد) بیشتر از مدت حبسی است که در کشورهای اروپایی تعیین شده است (در فرانسه مثلاً حداکثر مدت حبس ۱۰ سال است) اگرچه در عمل دادگاه‌های چین به انتخاب حبس‌های کوتاه‌مدت گرایش دارند.

از دیگر مجازات‌های کیفری برای جرم رشوه مجازات اعدام است. با اینکه سال‌هاست این مجازات در کشورهای اروپایی چون فرانسه از فهرست مجازات‌های کیفری حذف شده است، اما کشور چین مجازات مزبور را در مواردی یک پاسخ مؤثر تلقی می‌کند. به همین جهت مرتشی در این کشور در مواردی به مجازات اعدام نیز محکوم می‌شود. بنابراین مجازات مزبور به عنوان یک مجازات رسمی قابل ذکر می‌باشد اگرچه این مجازات در عمل به ندرت مورد حکم قرار می‌گیرد.^{۲۰}

از دیگر انواع مجازات‌های کیفری جزای نقدی است. اعمال این نوع مجازات نسبت به جرم رشوه مورد اتفاق کشورهای مورد مطالعه نیست. در کشورهای آسیایی از جمله چین جزای نقدی به عنوان یکی از مجازات‌های اصلی جرم رشوه‌گیری پیش‌بینی شده است. در کشورهای فرانسه و سوئیس نیز مجازات جزای نقدی مورد استقبال قانونگذار قرار گرفته و برای جرم رشوه‌دهی و رشوه‌گیری به عنوان مجازات اصلی مورد حکم واقع شده است.^{۲۱} در مقابل در ایتالیا مجازات مزبور نسبت به جرم رشوه از اصلاحیه قانون سال ۱۹۹۰ به بعد مورد توجه قانونگذار واقع نشده است. بعلاوه، در اروپا مجازات جزای نقدی نسبت به اشخاص حقوقی نیز قابل اعمال می‌باشد به طوری که اشخاص مزبور به عنوان راشی و مرتشی قابل تعقیب بوده و مجازات جزای نقدی نسبت به آنها اعمال می‌شود. ولی در خصوص مجازات حبس نسبت به مدیران و دست‌اندرکاران شرکت‌ها محدودیت وجود داشته و حداکثر مجازات ۵ سال حبس می‌تواند مورد حکم قرار گیرد.

در خصوص مجازات حبس در کشور چین یادآور می‌شود که تعیین مدت مجازات بستگی به عواملی چون مبلغ رشوه دریافتی، اوضاع و احوال جرم ارتكابی و سایر قرائن توأم با جرم ارتكابی دارد. از این جهت از زاویه دیگر می‌توان اشاره به

²⁰ Cf. M. Delmas-Marty, dir., *Criminalité économique et atteintes à la dignité de la personne*, Vol. 3, Id. Paris, Maison des sciences de l'homme, pp. 33 et s.

²¹ J. Pradel et M. Danti-Juan, *Droit pénal spécial*, 2e éd., Paris, Cujas, 2001, p. 732.

سیستم حقوقی ایتالیا نمود که در تعیین مجازات نوع رشوه (ویژه و غیرویژه) دخالت دارد.

۲-۲- دیگر اقدامات و تدابیر سیاست جنائی

مجازات‌های پیش‌بینی شده (حبس و جزای نقدی) در قوانین جزائی کشورهای اروپایی و چین نتوانست نماد یک سیاست جنائی مؤثر باشد. از این رو کشورهای مزبور سیاست جنائی خود را حول دو محور توسعه بخشیدند: از یک طرف پیش‌بینی انواع دیگر مجازات کیفری و از طرف دیگر پیش‌بینی تدابیر بازدارنده که بتواند در عمل مانع از ارتکاب جرم رشوه شود.

قابل یاد آوری است که الحاق مجازات کیفری به مجازات‌های اصلی (حبس و زندان) مرتکبان جرم رشوه همواره نزد قانونگذاران اروپایی نگران‌کننده بوده است. با این وجود ما شاهد افزایش ضمانت اجرای کیفری جرم رشوه در قوانین جزائی کشورهای اروپایی می‌باشیم. از جمله می‌توان به مصادره اموال اشاره نمود. صرف نظر از این که در خصوص طبیعت مصادره اموال به اعتبار مجازات بودن یا یک نوع اقدام تأمینی و تربیتی بودن بحث زیاد است، ولی در خصوص جرم رشوه (اعم از راشی و مرتشی) می‌توان مصادره اموال را یک نوع مجازات تکمیلی تلقی نمود. علاوه بر مجازات مزبور دادگاه می‌تواند مرتکب جرم رشوه را به مجازات‌های تکمیلی دیگر چون تعلیق یا محرومیت از خدمات دولتی محکوم نماید که این نوع مجازات‌ها البته می‌توانند خصیصه مجازات اداری را نیز داشته باشند.

در فرانسه، برای جرم رشوه علاوه بر مجازات اصلی، قاضی می‌تواند محرومیت از حقوق اجتماعی، ممنوعیت از اشتغال به شغل دولتی و یا اشتغال به فعالیت‌های حرفه‌ای معین را نیز مورد حکم قرار دهد. اعلان حکم^{۲۲} و ممنوعیت از شرکت در معاملات دولتی برای یک مدت حداکثر ۵ سال نیز افزوده شده است^{۲۳}. در کشور ایتالیا، قانونگذار مصادره اموال را در مواردی اختیاری و در مواردی

^{۲۲} Art. 432-17, 433-22 et 433-23 NCP

^{۲۳} Art. 1. 19 janvier 1995 mod. Art 21, 1. 15 janvier 1990 relative aux dl penses
!!ctorales.

اجباری پیش‌بینی نموده است ولی در مورد جرم رشوه این مصادره الزامی باشد.^{۲۴} در کشور چین، قانونگذار مصادره اموال را به نحوی پیش‌بینی نموده که تمام اموال محکوم قابل مصادره باشد، از طرف دیگر مجازات‌های تکمیلی چون اخراج از خدمات دولتی یا مجازات‌های اداری مورد توجه قرار نگرفته اگر چه دکترین چینی آن را به قانونگذار پیشنهاد نموده است.

یکی دیگر از تدابیر سیاست جنائی مؤثر اتخاذ تدابیر بازدارنده می‌باشد به نحوی که تدابیر مذکور مانع از تحقق جرم می‌شود.

این تدابیر در خصوص جرم رشوه به طرق مختلف مورد توجه واقع شده است. اولین اقدام در این خصوص مربوط به کشور فرانسه می‌باشد: به ابتکار قانونگذار فرانسوی به سال ۱۹۹۳ مرکزی اختصاصی تحت عنوان مرکز جلوگیری از جرم رشوه در این کشور ایجاد شده است.^{۲۵} گرچه دیگر کشورهای اروپایی چون ایتالیا فکر ایجاد چنین تدابیر بازدارنده را داشتند ولی به دلیل وجود موانعی فکر مزبور عملی نشده است.

در کشور چین در حال حاضر چنین تدابیر بازدارنده‌ای مورد توجه سیاست جنائی واقع نشده است، ولی دکترین چینی به منظور اصلاح قانون جزای فعلی و اتخاذ تدابیر بازدارنده علیه جرم رشوه پیشنهاد قانون جامعی را نموده که از جمله می‌توان پیشنهاد ایجاد مرکز جلوگیری از جرم رشوه را ذکر نمود.

از دیگر انواع تدابیر بازدارنده، بازدارندگی کیفری غیرمستقیم می‌باشد. به این معنا که به منظور جلوگیری از ارتکاب جرم اصلی قانونگذار جرم‌انگاری‌های حاشیه‌ای را ایجاد می‌کند که مانع سوق مجرم به سمت جرم اصلی شود. در واقع با ایجاد جرائم «بازدارنده»^{۲۶} و مجازات مجرم مانع سوق وی به جرم سنگین‌تر می‌شویم. طبیعی است که شرایط جرم‌انگاری این نوع جرائم ساده‌تر و مجازات آنها نیز به نسبت جرم اصلی خفیف‌تر می‌باشد.

با همین هدف است که قانونگذار چین در ماده ۱۱ قانون ۱۹۸۸ مبادرت به

²⁴ Art. 240, al. 2, relative au prix de l'infraction

²⁵ Loi n° 93-122 du 29 janvier 1993 relative à la prévention de la corruption et à la transparence de la vie économique et des procédures publiques.

²⁶ D'îlts obstacles

جرم‌انگاری دارا شدن غیر قابل توجیه اموال گران قیمت نموده است. به استناد این ماده چنانچه میزان اموال و هزینه‌های جاری کارمندی به طور آشکار از میزان درآمد او تجاوز نماید ملزم به توجیه لازم مبنی بر منشأ درآمد و هزینه‌های مزبور می‌باشد. در صورت عجز از چنین توجیهی، مابه‌التفاوت اموال مزبور به نسبت درآمد او «غیر قانونی» تلقی شده، و محکوم به مجازات حبس تا ۵ سال و مصادره مابه‌التفاوت فوق‌الذکر خواهد شد.

در خصوص کشور ایتالیا نیز شبیه جرم‌انگاری کشور چین در خصوص عدم ارائه صحیح میزان دارائی به سال ۱۹۹۴ مقرر شد که مورد انتقاد شدید دکترین این کشور واقع گردیده است. جرم‌انگاری مزبور در نهایت به دلیل مغایرت با قانون اساسی توسط دادگاه قانون اساسی لغو شد.

در همین راستا می‌توان به سیستم حقوقی کشور فرانسه اشاره نمود. قانونگذار فرانسوی با ایجاد یک سیاست جنائی بازدارنده جرم‌انگاری‌های متعددی را به منظور جلوگیری از بروز جرم رشوه و دیگر مفاسد مالی ارائه نموده است که می‌توان از قوانین ذیل یاد نمود: قانون ۱۹ ژانویه ۱۹۹۵ راجع به وضعیت مالی احزاب و فعالان سیاسی و قانون ۸ فوریه ۱۹۹۵ در مورد اعلان میزان دارایی اعضای دولت و صاحبان برخی تصدی‌های دولتی.

نتیجه

تمام کشورهای اروپایی مورد مطالعه (فرانسه، ایتالیا، سوئیس) و چین عمل رشوه را در قلمرو حقوق کیفری قرار داده و ضمن جرم‌انگاری رشوه مجازات‌های جزائی را برای آن پیش‌بینی کرده‌اند. در خصوص جرم‌انگاری اگرچه یک اتفاق نظر در سیاست جنائی کشورهای مورد مطالعه مشاهده می‌شود ولی مطالعه دقیق سایر عوامل وجوه افتراقی را نیز مشخص می‌نماید. از جمله وجوه افتراق انواع رشوه (رشوه‌گیری و رشوه‌دهی) و جرم‌انگاری آن دو به طور مستقل می‌باشد. در حالی که کشورهای اروپایی عناصر قانونی مستقل برای هر یک پیش‌بینی کرده‌اند در کشور چین این تعدد عنصر قانونی وجود نداشته و جرم‌انگاری رشوه در ضمن یک ماده قانونی مورد پیش‌بینی قرار گرفته است.

کشورهای اروپایی مورد بحث ما نیز در خصوص انواع رشوه موضع واحدی را

پیش نگرفته‌اند. به عنوان وجه اشتراک، جرم رشوه‌دهی و جرم رشوه‌گیری در قوانین جزایی پیش‌بینی شده است ولی کشور ایتالیا علاوه بر این تقسیم‌بندی دوگانه جرم رشوه را به انواع دیگری نیز تقسیم کرده که نمونه آن در قانون جزای فرانسه وجود ندارد.

در خصوص عناصر تشکیل دهنده جرم در یک نگاه تطبیقی کلی، کشورهای مورد مطالعه سیاست جنائی واحدی را اتخاذ کرده‌اند اگرچه نسبت به برخی از اجزاء تشکیل دهنده جرم وفاق کامل وجود ندارد. از جمله می‌توان به زمان تحقق جرم اشاره نمود: در خصوص پرداخت رشوه قبل از انجام عمل کارمند و تحقق جرم رشوه وجه اشتراک مشهود است ولی نسبت به پرداخت رشوه بعد از عمل وی سوابق حقوقی یکسانی وجود ندارد.

در خصوص پاسخ‌های مقرر علیه جرم نیز باید قائل به تفصیل شد. نسبت به مجازات‌های اصلی کیفری (حبس) توافق نظر میان کشورهای اروپایی و چین وجود دارد، اما این توافق نظر نسبت به مجازات نقدی مشاهده نمی‌شود: در حالی که فرانسه و سوئیس از یک سو و چین از سوی دیگر مجازات جزای نقدی را به عنوان مجازات اصلی پذیرفته‌اند، ایتالیا چنین مجازاتی را به عنوان یک پاسخ اصلی کیفری برای جرم رشوه پیش‌بینی نکرده است. با این وجود وجه افتراق اصلی را میان کشورهای مورد مطالعه (نسبت به مجازات‌های اصلی) باید نسبت به مجازات اعدام یاد نمود. در حالی که این مجازات در قانون جزای چین برای جرم رشوه پیش‌بینی شده، در کشورهای اروپایی مجازات اعدام اساساً نسبت به هر جرمی لغو شده است.

النهایه در مورد پاسخ‌های پیشگیرانه، کشورهای مورد مطالعه مسیر یکسانی را طی ننموده‌اند. در حالی که فرانسه اقدامات بازدارنده را، به دو نحو تدابیر اداری و تدابیر کیفری، به نحو مؤثری انجام داده است، کشور چین و حتی دیگر کشورهای اروپایی در این زمینه تدابیر قابل مقایسه‌ای را پیش‌بینی نکرده‌اند.

JOURNAL OF LEGAL RESEARCH

VOL. III, NO. 2

2004-2

Articles

- Belgium and the End of a Ten Years Dream of Universal Jurisdiction over International Crimes
- Intervention of Judges for Controlling of Laws in Comparing to Constitution (Comparative Law & Iran)
- Security Council and Referral of the Situation in Darfur (Sudan) to the International Criminal Court
- Legal Analysing of the Iran-EU Agreement on Nuclear Program
- National Implementation of International Law and the Role of Iranian Courts

Special Issue : Combatting of the Criminal Law against Economic offences

- Comparative Approach to Crime of Bribery in the Legal Systems of France, Italy, Switzerland and China
- Necessity of Extending the Punishment of Bribee to Non-Governmental Sectors in the Iran's Criminal Code
- Fraudulent Bankruptcy
- Considering Legal Aspects of Insider Trading in Security Markets
- Computer Fraud

Report and Critique

- Reflections on Proposed Draft of the Ministry of Commerce for Amendments of Iran's Commercial Code
- A More Secure World: Our Shared Responsibility (The Report of the High-Level UN Panel on Threats, Challenges and Change)

ISSN: 1682-9220

S. D. I. L.
The S.D. Institute of Law
Research & Study